

मसौदा

सामाजिक संस्थाको स्थापना, दर्ता तथा संचालन सम्बन्धी कानूनको संशोधन तथा एकीकरण गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : संघ र संस्था खोल्ने नागरिक स्वतन्त्रतालाई सुनिश्चित गरी गैर सरकारी क्षेत्रमा स्थापना हुने सामाजिक तथा नागरिक समाजका संस्थाहरूलाई सामाजिक सेवा, पर्यावरणीय तथा नागरिक अधिकार संरक्षण तथा सामाजिक विकासमा संलग्न गराउन, त्यस्ता संस्थाहरूको स्थापना, दर्ता र व्यवस्थापनको नियमन गर्न, त्यस्ता संस्थाहरूले सम्पादन गर्ने काम, कारबाईलाई जवाफदेही र पारदर्शी बनाउन र सामाजिक संस्थाको दीगोपना सुनिश्चित गरी राष्ट्रिय विकास र समृद्धिको मूल प्रवाहमा त्यस्ता संस्थाको भूमिका प्रवर्द्धन गर्न सामाजिक तथा नागरिक संस्था दर्ता तथा संचालन सम्बन्धी प्रचलित कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न वाञ्छनीय भएकोले, संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ**: (१) यस ऐनको नाम “सामाजिक संस्था ऐन, २०७५” रहेको छ ।
(२) यो ऐन नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-
- (क) “अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था” भन्नाले अन्तर्राष्ट्रिय कानून वा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास बमोजिम मान्यता प्राप्त अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले संयुक्त राष्ट्र संघको महासभामा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाको रूपमा पर्यवेक्षकको हैसियत प्राप्त संस्थालाई समेत जनाउनेछ ।
- (ख) “कार्यकारी समिति” भन्नाले संस्थाको कार्यकारी समिति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले तदर्थ समिति समेतलाई जनाउनेछ ।
- (ग) “पंजिकाधिकारी” भन्नाले दफा ३१ वा ३३ बमोजिमको केन्द्रीय पंजिकाधिकारी, प्रदेश पंजिकाधिकारी र स्थानीय पंजिकाधिकारी सम्झनु पर्छ ।
- (घ) “परिषद” भन्नाले दफा ३८ बमोजिमको सामाजिक विकास निर्देशक परिषद सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) “विधान” भन्नाले संस्थाको विधान सम्झनु पर्छ ।
- (च) “विनियमावली” भन्नाले संस्थाको विनियमावली सम्झनु पर्छ ।

- (छ) “विदेशी गैर सरकारी संस्था” भन्नाले विदेशी राज्यको कानून बमोजिम दर्ता वा संस्थापना भएको गैर सरकारी संस्था सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “सदस्य” भन्नाले संस्थाको साधारण सदस्य, आजीवन सदस्य वा अन्य कुनै किसिमको सदस्य सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “संस्था” भन्नाले कुनै सामाजिक, साहित्यिक, साँस्कृतिक, वैज्ञानिक, कल्याणकारी, धार्मिक, शैक्षिक, बौद्धिक, अनुसन्धानमूलक, शारीरिक, व्यावसायिक, परोपकारी काम गर्ने वा कुनै पेशागत हक हित संरक्षण गर्ने, सामुदायिक विकास गर्ने, पर्यावरण संरक्षण गर्ने वा कुनै अधिकार, सुशासन वा सामाजिक न्यायको पैरवी गर्ने उद्देश्यले स्थापना हुने कुनै संघ, संस्था, क्लब, परिषद्, संगठन, समिति, मञ्च, केन्द्र, फाउण्डेशन आदि जुनसुकै नाम दिइएको संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले संस्थाहरुको महासंघ वा विदेशी मुलुकसँग जनमैत्री वा साँस्कृतिक सम्बन्ध विस्तार गर्ने उद्देश्यले स्थापना हुने मैत्री संघ वा साँस्कृतिक संघ समेतलाई जनाउनेछ ।
- (ञ) “साधारण सभा” भन्नाले दफा १५ बमोजिमको संस्थाको साधारण सभा सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद - २

संस्थाको स्थापना, दर्ता तथा संचालन

३. संस्था स्थापना गर्ने नागरिक स्वतन्त्रता : (१) प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई अन्य नेपाली नागरिकसँग मिली यस ऐन वा प्रचलित कानूनको अधीनमा रही सामाजिक संघ संस्था खोल्ने, स्थापना गर्ने र संचालन गर्ने स्वतन्त्रता हुनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको स्वतन्त्रता प्रयोग गर्दा नागरिकले यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिमको सुविधा, सहूलियत र छूट प्रयोग गर्न सक्ने र कर्तव्यको पालना तथा दायित्व निर्वाह गर्नु पर्नेछ ।
४. संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्ने : प्रत्येक नागरिकलाई यस ऐनको अधीनमा रही कुनै पनि संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्ने, त्यस्तो संस्थाको सम्बन्धमा प्रचार प्रसार गर्ने, त्यस्तो संस्थाको सदस्यता अन्य नागरिकलाई वितरण गर्ने वा त्यस्तो संस्थाको संचालनको प्रयोजनका लागि कानून बमोजिम कुनै स्रोत वा रकम संकलन गर्ने स्वतन्त्रता हुनेछ ।
५. संस्था दर्ता गराउनु पर्ने : (१) दफा ३ बमोजिम कुनै संस्था खोल्न वा स्थापना गर्न चाहने नेपाली नागरिकले त्यस्तो संस्था पंजिकाधिकारी समक्ष दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पंजिकाधिकारीबाट संस्था दर्ता भएमा संस्था स्थापना भएको वा खोलिएको मानिनेछ ।

६. संस्था दर्ता गराउन निवेदन दिने : (१) संस्था खोल्न वा स्थापना गर्न चाहने नेपाली नागरिकले देहायको विवरण सहित संस्था दर्ता गर्नको लागि पंजिकाधिकारी समक्ष तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ :

- (क) संस्थाको नाम :
- (ख) संस्थाको प्रमुख उद्देश्य :
- (ग) संस्थाको कार्यक्षेत्र :
- (घ) संस्थाको आयस्रोत :
- (ङ) संस्थाको कार्यालय रहने ठेगाना :
- (च) संस्था दर्ता गराउनका लागि तदर्थ समिति गठन भएको वा नभएको विवरण :
- (छ) तदर्थ समिति गठन भएको भए त्यस्तो समितिका पदाधिकारीको नामावली :

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिँदा देहायका कागजात संलग्न गर्नु पर्नेछ :

- (क) संस्थाको प्रस्तावित विधानको दुई प्रति,
- (ख) संस्था स्थापना गर्न चाहने नेपाली नागरिकको नागरिकताको प्रमाणपत्र, नावालिग भए नेपाली नागरिक भएको प्रमाणित गर्ने कुनै परिचयपत्र वा राष्ट्रिय परिचयपत्रको फोटो प्रतिलिपि,
- (ग) संस्थाको पहिचान जनाउने कुनै चिन्ह भए त्यसको नमूना,
- (घ) संस्था स्थापना गर्न चाहने नेपाली नागरिकले प्रचलित कानून बमोजिम कालो सूचीमा नपरेको र अघिल्लो आर्थिक वर्षसम्म कानून बमोजिम चुक्ता गर्नु पर्ने कर बाँकी नरहेको लिखित उद्घोषण,
- (ङ) संस्था स्थापना नभएसम्मका लागि व्यवस्थापन कार्य सम्पादन गर्ने तदर्थ समितिका पदाधिकारीको रूपमा रहने व्यक्ति र त्यस्ता व्यक्तिको मंजुरी ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदनका सम्बन्धमा पंजिकाधिकारीले आवश्यक अध्ययन र जाँचबुझ गरी निवेदन प्राप्त भएको एक्काइस दिनभित्र संस्था दर्ता गर्न

सकिने वा दर्ता गर्न नसकिने निर्णय गरी निवेदकलाई कारण सहित लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अध्ययन वा जाँचबुझ गर्दा प्रस्तावित संस्थाको उद्देश्य वा काम कारबाईका सम्बन्धमा कुनै कुरा स्पष्ट गर्न आवश्यक भएमा पंजिकाधिकारीले सम्बन्धित निवेदकलाई आग्रह गर्न वा कुनै कागजात माग गर्न सक्नेछ, र त्यसरी कुनै कागजात माग भएकोमा सम्बन्धित व्यक्तिले त्यस्तो कुरा स्पष्ट गर्नु वा माग बमोजिमको कागजात उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम भएको निर्णयमा चित्त नबुझे व्यक्तिले त्यसको जानकारी पाएको पैंतिस दिनभित्र स्थानीय स्तरको संस्था दर्ताका सम्बन्धमा निर्णय भएको भए सम्बन्धित जिल्ला अदालत र अन्य स्तरका संस्था दर्ताका सम्बन्धमा निर्णय भएको भए सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

७. संस्था दर्ता गर्न इन्कार गर्न सकिने : (१) देहायको अवस्थामा पंजिकाधिकारीले संस्था दर्ता गर्न इन्कार गर्न सक्नेछ :-

- (क) संस्थाको नाम, चिन्ह वा उद्देश्य वा काम कारबाई मुलुकको सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रियता, राष्ट्रियता एकता वा राष्ट्रिय स्वाधीनता प्रतिकूल हुने देखिएमा,
- (ख) संस्थाको नाम, उद्देश्य वा काम कारबाई नेपालको संविधान वा प्रचलित कानून विपरित भएमा वा दफा २१ बमोजिम संस्थाले गर्न नहुने वा गर्न नसक्ने कामसँग सम्बन्धित देखिएमा,
- (ग) संस्थाको उद्देश्य वा काम कारबाई सर्वसाधारणको शिष्टता, मर्यादा, सदाचार वा सार्वजनिक नैतिकता प्रतिकूल भएको देखिएमा,
- (घ) संस्थाको नाम संस्था दर्ताको लागि दफा ६ बमोजिम निवेदन दिनु भन्दा अघि नै दर्ता भइसकेको अन्य कुनै संस्थाको नामसँग हुबहु मिलेको वा त्यस्तो संस्थाको नामलाई भ्रम पार्ने वा द्विविधा पार्ने प्रकृतिको भएमा,
- (ङ) दफा ६ को उपदफा (४) बमोजिमको कागजात वा विवरण उपलब्ध नगराएमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कुनै अवस्था उत्पन्न भएको कारणले संस्था दर्ता गर्न नसकिने भएमा पंजिकाधिकारीले सोको कारण खुलाई त्यस्तो अवस्थामा सुधार गरी विधानको

मसौदा पेश गर्न पन्ध्र दिनको समय दिनेछ र सो बमोजिम सुधार गरेको विवरण पेश गरेमा पंजाधिकारीले संस्था दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको विवरण पेश नभएमा त्यस्तो निवेदन स्वतः निष्कृत हुनेछ ।

८. **संस्था दर्ताको प्रमाणपत्र** : (१) दफा ६ को उपदफा (३) वा दफा ७ को उपदफा (२) बमोजिम पंजाधिकारीले संस्था दर्ता गर्ने निर्णय गरेमा निवेदकले तोकिए बमोजिमको संस्था दर्ता दस्तूर बुझाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको दस्तूर बुझाएमा पंजाधिकारीले संस्था दर्ता गरी तोकिएको ढाँचामा संस्था दर्ताको प्रमाणपत्र र निजले प्रमाणित गरेको एक प्रति विधान निवेदकलाई फिर्ता दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त प्रमाणपत्र देखिने गरी संस्थाको कार्यालयमा राख्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम प्रमाणपत्र प्राप्त भएमा संस्था स्थापना भएको मानिनेछ र संस्थाले यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम सामाजिक कार्य गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

९. **संस्थाले कानूनी व्यक्तित्व प्राप्त गर्ने** : (१) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको संस्था कानूनी व्यक्ति हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको संस्था एक स्वायत्त संस्था हुनेछ र सोही हैसियतमा यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त गर्ने अधिकार, सुविधा र छूट प्रयोग गर्न, जिम्मेवारी र दायित्व निर्वाह गर्न र कर्तव्यको पालना गर्न सक्नेछ ।

१०. **संस्थाको विधान** : (१) आफ्नो उद्देश्य सुनिश्चित गरी कार्यान्वयन गर्न, संस्थाको कार्य सम्पादन र आन्तरिक काम, कारबाईलाई संचालन र व्यवस्थापन गर्न प्रत्येक संस्थाको एक विधान हुनेछ ।

(२) विधानमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक संस्था दर्ता भएपछि स्वतः विधान प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।

(३) विधान सदस्यहरुको लागि एक बाध्यात्मक लिखत हुनेछ र यसको पालना गर्नु प्रत्येक सदस्यको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) विधानमा अनुसूचीमा उल्लिखित विषयहरु समावेश भएको हुनु पर्नेछ ।

(५) संस्थाले यो ऐन, प्रचलित कानून तथा विधानको अधीनमा रही संस्थाको कार्य सम्पादन सम्बन्धी कार्यविधिगत विषयहरु निर्धारण गर्न आवश्यक विनियमावली बनाउन सक्नेछ ।

११. **विधान संशोधन** : (१) संस्थाको तत्काल कायम रहेका कूल सदस्य मध्ये कम्तिमा दुई तिहाई सदस्य उपस्थित भएको साधारण सभाको बैठकमा कम्तिमा दुई तिहाई बहुमतबाट विधानको संशोधन पारित हुन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पारित भएको विधानको संशोधन स्वीकृतिका लागि पंजिकाधिकारी समक्ष निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको संशोधन अध्ययन वा जाँचबुझ गर्दा दफा ७ बमोजिम इन्कार गर्न सकिने प्रकृतिको भएको नदेखिएमा पंजिकाधिकारीले निवेदन प्राप्त भएको एक्काइस दिनभित्र संशोधन स्वीकृत भएको लिखित जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम स्वीकृत भएको संशोधन विधानको अभिन्न अंग हुनेछ र स्वीकृत भएको मितिबाट संशोधित विधान प्रारम्भ हुनेछ ।

१२. **संस्थाको नवीकरण** : (१) दफा ८ को उपदफा (२) बमोजिम दर्ता भएको संस्थाको दर्ता प्रमाणपत्र जुन आर्थिक वर्षमा दर्ता भएको हो सोही आर्थिक वर्षका लागि बहाल रहनेछ र त्यसपछि दफा ५१ र ५२ को अधीनमा रही प्रत्येक आर्थिक वर्ष प्रारम्भ हुनु भन्दा कम्तिमा एक महिना अघि नवीकरण गराउनु पर्नेछ ।

तर पहिलो पटक दर्ता भएको संस्था भए दर्ता भएको एक वर्षभित्र नवीकरण गराउन सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नवीकरण गराएको प्रमाणपत्र सोही आर्थिक वर्षका लागि मान्य हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै संस्थाले एकैपटक पाँच आर्थिक वर्षसम्मका लागि नवीकरण गराउन चाहेमा त्यस्तो संस्थाले बढीमा पाँच वर्षको लागि एकमुष्ट नवीकरण दस्तूर भुक्तानी गरी नवीकरण गराउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि त्यसरी नवीकरण गराएको कारणले मात्र दफा २२ बमोजिमको प्रतिवेदन पेश गर्ने जिम्मेवारीबाट त्यस्तो संस्थाले छुट पाएको मानिने छैन ।

परिच्छेद - ३

संस्थाको सदस्यता तथा संगठनात्मक स्वरूप

१३. सदस्यता : (१) कार्यकारी समितिले विधानको अधीनमा रही कुनै पनि नेपाली नागरिकलाई संस्थाको देहाय बमोजिमको कुनै सदस्यता वितरण गर्न सक्नेछ :

- (क) साधारण सदस्यता,
- (ख) आजीवन सदस्यता,
- (ग) विधानमा व्यवस्था भए बमोजिम अन्य कुनै किसिमको सदस्यता ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ३१ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) वा (च) बमोजिमको संस्था दर्ता गर्नको लागि सो उपदफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(३) कार्यकारी समितिले संस्थाको साधारण सदस्यता वा सह-सदस्यता वितरण गर्दा विधानको अधीनमा रही धर्म, वर्ण, जात, जाति, लिङ्ग, शारिरीक अवस्था, अपाङ्गता, स्वास्थ्य स्थिति, वैवाहिक स्थिति, गर्भावस्था, आर्थिक अवस्था, भाषा वा क्षेत्र, वैचारिक आस्था, उत्पत्ति वा यस्तै अन्य कुनै आधारमा भेदभाव गर्न सक्ने छैन ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाको उद्देश्यसँग मिल्ने गरी समान उद्देश्य भई नेपालमा दर्ता भएको कुनै पनि संगठित संस्थालाई संस्थाले विधानको अधीनमा रही संस्थागत सदस्यता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

तर सामाजिक संस्थाको महासंघ गठन गर्दा वा संगठित संस्थाको सामाजिक संस्था गठन गर्दाको अवस्थामा बाहेक संगठित संस्थालाई दफा ६ को उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि गणना गरिने छैन ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको संस्थागत सदस्यले तोकेको प्रतिनिधिले संस्थाको काम, कारबाई र बैठकमा साधारण सदस्य सरह भाग लिन सक्नेछ ।

(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाको उद्देश्य पूरा गर्न विशेष योगदान पुऱ्याएको वा पुऱ्याउन सक्ने कुनै नेपाली वा विदेशी विशिष्ट व्यक्तिलाई संस्थाले मानार्थ सदस्यता वितरण गर्न सक्नेछ ।

तर त्यस्तो सदस्यले साधारण सभामा मतदान गर्न वा कार्यकारी समितिको उमेद्वार हुन सक्ने छैन ।

(७) संस्थाले यस दफा बमोजिम वितरण गरेको सदस्यताको विवरण अध्यावधिक राख्नु पर्नेछ ।

(ढ) सदस्यता वितरण तथा मतदान सम्बन्धी अन्य व्यवस्था विधान बमोजिम हुनेछ ।

१४. कार्यकारी समिति : (१) सदस्यले साधारण सभाबाट आफू मध्येबाट विधानमा व्यवस्था भए बमोजिमका पदाधिकारी तथा सदस्य रहेको कम्तिमा सात जनाको एक कार्यकारी समितिको निर्वाचन गर्ने छन् ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ६ मा व्यवस्था भएको तदर्थ समिति संस्था स्थापना भएपछि स्वतः कार्यकारी समितिमा रुपान्तर हुनेछ र संस्थाको प्रथम वार्षिक साधारण सभा नभएसम्मका लागि सो हैसियतमा बहाल रहने छ ।

(३) यस ऐन वा विधानमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक संस्थाको तर्फबाट गर्नुपर्ने सम्पूर्ण काम, कारबाई उपदफा (१) बमोजिमको कार्यकारी समितिले गर्नेछ र संस्थाको तर्फबाट भएका काम कारबाई प्रति जवाफदेही हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यकारी समिति समावेशी प्रकृतिको र त्यसका कम्तिमा एक तिहाई सदस्य महिला हुनु पर्नेछ ।

(५) विधानमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक कार्यकारी समितिका पदाधिकारी र सदस्यको पदावधि निजहरुले पदबहाली गरेको मितिबाट गणना हुने गरी तीन वर्षको हुनेछ ।

(६) संस्थाले कार्यकारी समितिका पदाधिकारी र सदस्य वा त्यसमा भएको हेरफेरको विवरण निर्वाचन वा त्यसरी हेरफेर भएको तीस दिन भित्र पंजिकाधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(७) कुनै एक संस्थाका कार्यकारी समितिका पदाधिकारी र सदस्य समान उद्देश्य भएको अन्य संस्थाको कार्यकारी समितिको पदाधिकारी र सदस्य रहन सक्ने छैन ।

तर-

(१) त्यस्तो संस्थाको सदस्य हुन, मतदान गर्न वा संस्थाका अन्य काम, कारबाईमा सहभागी हुन बाधा पर्ने छैन ।

(२) कुनै कार्यसमितिको पदाधिकारी वा सदस्य भएको कारणले त्यस्तो संस्थालाई प्रतिनिधित्व गर्ने महासंघ वा त्यसको पदाधिकारी हुन बाधा पर्ने छैन ।

(ढ) पंजिकाधिकारीले उपदफा (५) बमोजिमको विवरण आफ्नो अभिलेखमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

(९) कार्यकारी समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि र कार्यकारी समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार विधान तथा विनियमावलीमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

१५. **साधारण सभा** : (१) प्रत्येक वर्ष कम्तिमा एक पटक संस्थाको साधारण सभा वस्नु पर्नेछ, र त्यस्तो सभालाई वार्षिक साधारण सभा मानिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको साधारण सभामा संस्थाका सदस्यहरु उपस्थित हुन र सभाको बैठकमा सहभागी हुन सक्नेछन् ।

(३) वार्षिक साधारण सभा बोलाउने तथा साधारण सभाको कार्यविधि, काम, कर्तव्य र अधिकार यसले सम्पादन गर्ने कामको कार्यविधि तथा त्यस सम्बन्धी अन्य व्यवस्था विधान तथा विनियमावलीमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

१६. **विशेष साधारण सभा** : (१) विधानमा व्यवस्था भएको अवस्था र शर्तमा संस्थाको विशेष साधारण सभा बस्न सक्नेछ ।

(२) विशेष साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा त्यसको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि विधान तथा विनियमावलीमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ४

संस्थाको कार्य संचालन तथा त्यसको नियमन

१७. **संस्थाको कार्यक्षेत्र** : (१) संस्थाले कार्य सम्पादन गर्ने भौगोलिक कार्य क्षेत्र विधानमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भौगोलिक कार्य क्षेत्र उल्लेख गर्दा संस्थाले आफ्नो काम, कारबाई राष्ट्रिय, प्रदेश, स्थानीय तह वा त्यसको कुनै वडा वा टोल कुन स्तरमा सञ्चालन वा विस्तार गर्ने हो सो कुरा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(३) संस्थाले आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्न कुनै काम, कारबाई सञ्चालन गर्दा उपदफा (२) मा उल्लेख भएको भौगोलिक कार्य क्षेत्रको सीमा भित्र सीमित रहनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित कार्यक्षेत्रमा आफ्नो काम, कारबाई सञ्चालन गर्न अधिकार प्राप्त कुनै संस्थासँग साभेदारीमा काम गर्न आपसमा सहकार्य गर्न वा त्यस्तो संस्थालाई कुनै किसिमले सहयोग गर्न अर्को कार्य क्षेत्रका लागि अधिकार प्राप्त संस्थालाई बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(५) यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि दर्ता भई संचालनमा रहेका संस्थाले यो ऐन प्रारम्भ भएको एक वर्षभित्र आफ्नो विधान संशोधन गरी कार्यक्षेत्र निर्धारण गर्नु पर्नेछ र त्यसको सूचना पंजिकाधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको सूचना नदिएमा त्यस्तो संस्थाको कार्यक्षेत्र स्वतः निष्कृत हुनेछ ।

१८. संस्थाको वर्गीकरण : (१) संस्थाले विधान बमोजिम आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्दा कुन प्रकृतिको संस्थाको हैसियतमा कार्य सम्पादन गर्ने हो सो कुरा विधानमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनका लागि संस्थालाई अन्य कुराको अतिरिक्त देहायका प्रकृतिको रूपमा तोकिए बमोजिम वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ :

- (क) सचेतना प्रवर्द्धन वा जागरण,
- (ख) अधिकारको पैरवी वा प्रवर्द्धन,
- (ग) सामाजिक कल्याण वा परोपकार,
- (घ) सामाजिक सेवा वा सामाजिक परिचालन,
- (ङ) पर्यावरण वा वातावरण संरक्षण,
- (च) सामाजिक न्याय,
- (छ) सामुदायिक विकास,
- (ज) सुशासन, लोकतन्त्र वा लैङ्गिक न्याय तथा समावेशी विकास,
- (झ) उपभोक्ता हित र सरोकार संरक्षण,
- (ञ) अध्ययन वा अनुसन्धान,
- (ट) पेशागत हित प्रवर्द्धन र संरक्षण,
- (ठ) धार्मिक वा साँस्कृतिक प्रवर्द्धन,
- (ड) विकास निर्माणका आयोजना कार्यान्वयन,
- (ढ) तोकिए बमोजिमको अन्य प्रकृति ।

(३) संस्थाले आफ्नो विधानमा जुन प्रकृतिको वर्गीकरणमा दर्ता हुँदाका बखत आफूलाई राखेको छ सोही प्रकृतिको उद्देश्यमा सीमित रही आफ्नो उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक भन्दा बढी प्रकृतिको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नका लागि कुनै संस्था दर्ता भएको भए तोकिए बमोजिमको दस्तूर भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि दर्ता भइसकेका संस्थाले यो ऐन प्रारम्भ भएको एक वर्षभित्र उपदफा (२) बमोजिम वर्गीकरण हुन पंजिकाधिकारीलाई लिखित सूचना दिनु पर्नेछ ।

१९. संस्थाले गर्न सक्ने काम : (१) संस्थाले आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्न यो ऐन, प्रचलित कानून तथा विधानको अधीनमा रही आवश्यक काम गर्न सक्नेछ ।

(२) संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम उद्देश्यसँग निकटतम सम्बन्ध राख्ने अन्य आवश्यक काम पनि गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) तथा (२) को सर्वसामान्यतामा प्रतिकूल नहुने गरी संस्थाले खास गरी देहायका काम गर्न वा गराउन सक्नेछ :

- (क) आफ्ना उद्देश्य कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिमको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आवश्यक स्रोत जुटाउने,
- (ग) विधानको अधीनमा रही आफ्नो कार्य क्षेत्र भित्र शाखा कार्यालय खोल्ने र त्यस मार्फत कार्य सम्पादन गर्ने,
- (घ) संस्थाको बजेट तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने,
- (ङ) आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्नका लागि सदस्यहरुलाई वा स्वयम् सेवकलाई परिचालन गर्ने,
- (च) आफ्नो उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कर्मचारी, कामदार वा सल्लाहकार नियुक्ति गर्ने र निजहरुको पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका शर्त निर्धारण गर्ने,
- (छ) संस्थाको चल वा अचल, भौतिक वा अभौतिक र मूर्त वा अमूर्त सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने,
- (ज) आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्न आवश्यक पर्ने सामाग्री प्रकाशन गर्ने र प्रचार प्रसार गर्ने,
- (झ) खण्ड (ज) बमोजिमका सामाग्री विक्री वितरण गर्ने,
- (ञ) सामाजिक सचेतना र सामाजिक जागरण प्रवर्द्धन गर्ने,
- (ट) कुनै व्यक्ति, संस्था, नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहबाट प्राप्त दान, अनुदान वा सहायता स्वीकार गर्ने,
- (ठ) नागरिक संस्कृतिको जगेर्ना र प्रवर्द्धन गर्ने,
- (ड). राष्ट्रिय एकता र सामाजिक सद्भाव प्रवर्द्धन गर्ने,
- (ढ) सामाजिक सेवा र स्वयम्सेवी भावनाको प्रवर्द्धन र विस्तार गर्ने,

(ग) नेपाल बाहिर पनि काम गर्न सक्ने उद्देश्य भएको संस्था भए सम्बन्धित मुलुकको कानूनको अधीनमा रही त्यस्तो मुलुकमा सञ्जाल विस्तार गर्ने ।

(४) संस्थाले उपदफा (३) को खण्ड (च) बमोजिम कर्मचारी नियुक्ति गर्दा खुला प्रतिस्पर्धाबाट गर्नु पर्नेछ ।

तर कुनै खास काम गर्न एक वर्षभन्दा कम अवधिका लागि नियुक्त गर्दा खुला प्रतिस्पर्धा गराउनु पर्ने छैन ।

२०. **अनुमति प्राप्त गर्नु पर्ने** : (१) संस्थाले दफा १९ बमोजिम आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्न वा उद्देश्य पूरा गर्न सम्पादन गर्न सक्ने अन्य काम गर्न प्रचलित कानून बमोजिम कुनै अधिकारी वा निकायको छुट्टै अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र लिनु पर्ने रहेछ भने त्यस्तो काम गर्नु अघि संस्थाले त्यस्तो अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र प्राप्त गर्नु पर्नेछ र संस्था दर्ता भएको वा विधान स्वीकृत भएको कारणले मात्र संस्थाले त्यस्तो उद्देश्य पूरा गर्न वा उद्देश्य पूरा गर्न सम्पादन गर्ने अन्य काम गर्न स्वतः त्यस्तो अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र प्राप्त गरेको मानिने छैन ।

(२) राष्ट्रिय स्तर वा प्रदेश स्तरको संस्थाले कुनै परियोजना वा कार्यक्रम स्थानीय तहको स्तरमा कार्यान्वयन वा संचालन गर्नु अघि सम्बन्धित स्थानीय तहलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

तर परियोजना कार्यान्वयन गर्दा सम्बन्धित स्थानीय तहको समन्वयमा गर्नु पर्नेछ ।

२१. **संस्थाले गर्न नहुने र गर्न नसक्ने काम** : (१) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले देहायको कुनै काम गर्न वा गराउन हुँदैन :

- (क) नेपालको सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रियता वा स्वाधीनतामा खलल पार्ने,
- (ख) मुलुकको विरुद्ध जासुसी गर्ने वा गराउने,
- (ग) संस्थाको जानकारीमा आएको राष्ट्रिय गोपनीयता भङ्ग गर्ने,
- (घ) नेपालको सुरक्षामा आँच पुऱ्याउने गरी कुनै विदेशी राज्य, सङ्गठन वा प्रतिनिधिलाई सहयोग गर्ने,
- (ङ) कानून बमोजिम राज्यद्रोह हुने,
- (च) संघीय इकाईबीचको सुसम्बन्ध खलल पार्ने,
- (छ) जातिय वा साम्प्रदायिक विद्वेष फैलाउने,
- (ज) विभिन्न जात, जाति, धर्म र सम्प्रदायबीचको सुसम्बन्धमा खलल पार्ने,

(भ्र) हिंसात्मक कार्य गर्न दुरुत्साहन दिने वा हिंसाको प्रचार प्रसार गर्ने वा गराउने ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख भएको कामका अतिरिक्त संस्थाले देहायका काम गर्न सक्ने छैन :

(क) सार्वजनिक नैतिकताको प्रतिकूल हुने कुनै काम गर्ने वा गराउने,

(ख) कुनै व्यापार, व्यवसाय वा पेशा संचालन गर्ने वा मुनाफा कमाउने वा मुनाफा वितरण गर्ने कुनै काम गर्ने वा गराउने,

स्पष्टीकरण : संस्थाले आफ्नो कोषको रकम बैंकमा जम्मा गरेको वा तत्काल संस्थालाई आवश्यक नपर्ने रकम कुनै लगानी गरेको वा यस ऐन बमोजिम सार्वजनिक कल्याणको लागि कुनै परियोजना कार्यान्वयन गरेको कारणबाट प्राप्त गर्ने मनासिव प्रतिफललाई व्यापार वा मुनाफा कमाएको मानिने छैन ।

(ग) दलगत राजनीतिक काम, कारबाई संचालन गर्ने वा कुनै दलको पक्ष वा विपक्षमा प्रचार प्रसार गर्ने वा गराउने,

(घ) उपदफा (१) मा लेखिएकोमा बाहेक प्रचलित कानून प्रतिकूल हुने अन्य कुनै काम गर्ने वा गराउने ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कानून बमोजिम लघुवित्त कार्यक्रम संचालन गर्न अधिकारप्राप्त अधिकारीबाट अनुमति प्राप्त संस्थालाई त्यस्तो कार्यक्रम संचालन गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(४) संस्थाले वा संस्थाको तर्फबाट उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको कुनै काम गरेको भएमा त्यस्तो काम जुन व्यक्तिले गरेको हो सोही व्यक्ति र त्यस्तो व्यक्ति पहिचान हुन नसकेमा सम्बन्धित संस्थाको कार्यकारी समितिका पदाधिकारी जिम्मेवार रहने छन् ।

(५) उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको कुनै काम संस्था भित्र वा संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीले गरेको कुरा संस्थालाई जानकारी भए पछि सम्बन्धित संस्थाले त्यस्तो कामको सम्बन्धमा अधिकार प्राप्त अधिकारीलाई जानकारी गराई सम्बन्धित पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई कारबाई गरेको रहेछ भने त्यस्तो काम सम्बन्धित संस्थाले गरेको मानिने छैन ।

२२. **वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने** :- (१) संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्ष प्रारम्भ भएको तीन महिनाभित्र अघिल्लो आर्थिक वर्षमा त्यस्तो संस्थाले सञ्चालन गरेको काम, कारबाईको वार्षिक प्रतिवेदन पंजिकाधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायको विवरण उल्लेख वा संलग्न गर्नु पर्नेछ :

- (क) संस्थाले संचालन गरेको कार्यक्रम वा परियोजनाको विवरण,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिमको कार्यक्रम वा परियोजना सञ्चालन गर्दा लागेको रकम तथा त्यसको स्रोत,
- (ग) खण्ड (क) बमोजिमको कार्यक्रम वा परियोजनाको सञ्चालनबाट प्राप्त लाभ, लाभग्राहीको विवरण,
- (घ) संस्थामा संलग्न कर्मचारी र कामदार,
- (ङ) संस्थाको आर्थिक प्रतिवेदन,
- (च) अन्य आवश्यक विवरण ।

परिच्छेद-५

विदेशी तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था

२३. अनुमतिपत्र प्राप्त गर्नु पर्ने : (१) नेपाल भित्र काम गर्न वा कुनै परियोजना संचालन गर्न चाहने कुनै पनि विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले त्यस प्रयोजनका लागि नेपालमा दर्ता हुन र अनुमति प्राप्त गर्नका लागि केन्द्रिय पंजिकाधिकारी समक्ष देहायको विवरण तथा कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ :

- (क) सम्बन्धित संस्था कुन मुलुकमा दर्ता भएको हो सोको विवरण,
- (ख) सम्बन्धित संस्थाको विधान र त्यसको नेपाली भाषामा गरिएको आधिकारिक अनुवाद,
- (ग) काम गर्न चाहेको भौगोलिक क्षेत्र,
- (घ) गर्न चाहेको काम वा संचालन गर्न चाहेको परियोजना र त्यसको लागि अनुमानित वार्षिक बजेट रकम,
- (ङ) खण्ड (घ) बमोजिमको काम गर्न वा परियोजना संचालन गर्न आवश्यक बजेट रकम र त्यसको स्रोत,
- (च) सहकार्य गर्न प्रस्ताव गरिएको नेपालको कुनै संस्था ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा पंजिकाधिकारीले यसको अध्ययन र जाँचबुझ गरी निवेदन प्राप्त भएको तीन महिना भित्र निवेदन गर्ने विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थालाई कुनै काम गर्न वा परियोजना संचालन गर्न, दर्ता गर्न वा अनुमति दिन सकिने वा नसकिने सो सम्बन्धमा निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निर्णय गर्दा पंजिकाधिकारीले त्यस्तो संस्थालाई अनुमति दिन नसकिने भएमा त्यसको कारण खुलाई सम्बन्धित संस्थालाई लिखित जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम पंजिकाधिकारीले दर्ता गर्न र अनुमति दिन सकिने गरी निर्णय गरेमा तोकिएको ढाँचामा अनुमतिपत्र प्रदान गर्नु पर्नेछ र सोको जानकारी परराष्ट्र मन्त्रालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम अनुमतिपत्र प्रदान गर्दा पंजिकाधिकारीले मनासिव शर्त तोक्न सक्नेछ र त्यस्तो शर्त पालना गर्नु सम्बन्धित निवेदक संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम दर्ता हुन र अनुमतिपत्र प्राप्त गर्न निवेदक संस्थाले तोकिएको रकम अनुमतिपत्र दस्तूर वापत बुझाउनु पर्नेछ ।

(७) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था वा त्यस्ता संस्थाका प्रतिनिधि, पदाधिकारी वा कर्मचारीले नेपालमा कार्यसम्पादन गर्दा यो ऐन र प्रचलित कानूनको पालना गर्नु पर्नेछ ।

(८) विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले आफ्नो कार्यसम्पादन पूरा गरेको वा अन्य कुनै कारणले नेपालमा काम गर्न नसक्ने अवस्था भएमा त्यस्तो संस्थाको नेपालमा रहेको चल र अचल सम्पत्ति सम्बन्धित पक्षसँग भएको सम्झौतामा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक नेपाल सरकारमा हस्तान्तरण हुनेछ ।

२४. नेपाली संस्थासँग साभेदारी गर्नु पर्ने : (१) दफा २३ को उपदफा (४) बमोजिम नेपालमा कुनै काम गर्न वा परियोजना संचालन गर्ने विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले नेपालमा दर्ता भएको कुनै पनि संस्थासँग साभेदारीमा वा त्यस्तो संस्थालाई सहभागि गराई त्यस्तो काम गर्नु वा परियोजना संचालन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनका लागि संस्था छनौट गर्दा प्रतिस्पर्धात्मक हुने गरी तोकिए बमोजिमको कार्यविधि पुरा गर्नु पर्नेछ ।

२५. परियोजना सम्झौता गर्ने : विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले कुनै परियोजना कार्यान्वयन गर्नु पर्ने भएमा तोकिए बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहका सम्बन्धित निकायसँग परियोजना सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भएको सम्झौताको जानकारी सम्बन्धित निकायले सम्झौता भएको पन्ध्र दिनभित्र केन्द्रीय पंजिकाधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

२६. बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत रकम ल्याउनु पर्ने : (१) दफा २३ को उपदफा (४) बमोजिम अनुमति प्राप्त गरेको संस्थाले नेपालमा काम गर्ने वा परियोजना कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनका लागि नेपालमा रकम ल्याउँदा बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत हस्तान्तरण वा भुक्तानी हुने गरी ल्याउनु पर्नेछ ।

(२) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम नेपालमा ल्याएको रकमको विदेशी मुद्रामा खाता संचालन गर्न सक्नेछ ।

२७. नेपाली मानवस्रोत उपयोग गर्नु पर्ने : (१) दफा २३ को उपदफा (४) बमोजिम नेपालमा कुनै काम गर्ने वा परियोजना संचालन गर्ने संस्थाले त्यस्तो काम गर्दा वा परियोजना संचालन गर्दा आवश्यक हुने विशेषज्ञ, कर्मचारी, सल्लाहकार वा कामदार नेपाली नागरिकलाई नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्ति गर्दा राष्ट्रिय स्तरको समाचार पत्रमा कम्तिमा एक्काइस दिनको समय दिई दुई पटकसम्म विज्ञापन गरी आवाहन गर्दा पनि उपयुक्त विशेषज्ञ वा कर्मचारी नेपाली नागरिकहरू मध्येबाट उपलब्ध हुन नसकेमा त्यसको सबुद र प्रमाण सहित पंजिकाधिकारी मार्फत नेपाल सरकारको स्वीकृति प्राप्त गरी बढीमा दुई वर्षसम्मका लागि विदेशी विशेषज्ञ वा कर्मचारी नियुक्ति गर्न सकिने छ ।

(३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा २३ को उपदफा (४) बमोजिम नेपालमा काम गर्न अनुमति प्राप्त संस्थाको आवासीय वा नेपाल कार्यालयका प्रतिनिधिको रूपमा एकजना विदेशी नागरिकलाई नेपाल सरकारले संस्थामा काम गर्ने अनुमति प्रदान गर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम नियुक्त विशेषज्ञ, कर्मचारी वा आवासीय वा नेपाल कार्यालयका प्रतिनिधिलाई पंजिकाधिकारीको सिफारिसमा नेपाल सरकारले कानून बमोजिम आवश्यक प्रवेशाज्ञा (भिसा) उपलब्ध गराउने छ ।

परिच्छेद - ६

आर्थिक सहयोग सम्बन्धी व्यवस्था

२८. आर्थिक सहयोग प्राप्त गर्न अनुमति प्राप्त गर्नु पर्ने : (१) कुनै कार्यक्रम संचालन वा परियोजना कार्यान्वयन गर्न विदेशी सरकार वा निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय अन्तरसरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाबाट वस्तुगत, प्राविधिक, आर्थिक वा अन्य कुनै सहयोग वा अनुदान प्राप्त गर्न चाहने संस्थाले देहायको विवरण खुलाई स्वीकृतिको लागि पंजिकाधिकारी समक्ष तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ :

- (क) संस्थाको दर्ता मिति र त्यसको संक्षिप्त विवरण,
- (ख) संस्थाका मुख्य उद्देश्यहरू,
- (ग) संचालन गर्न वा कार्यान्वयन गर्न प्रस्ताव गरिएको कार्यक्रम वा परियोजना,
- (घ) कार्यक्रम संचालन वा परियोजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक हुने रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा पंजिकाधिकारीले सम्बन्धित मन्त्रालयसँग समन्वय गरी निवेदन प्राप्त भएको पैतीस दिन भित्र स्वीकृति दिनु पर्ने मनासिव देखिएमा स्वीकृति प्रदान गर्नेछ ।

२९. नेपाल स्थित विदेशी नियोगबाट आर्थिक सहयोग प्राप्त गर्ने : (१) दफा २८ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले नेपाल स्थित विदेशी दूतावास वा नियोग, संयुक्त राष्ट्र संघ वा संयुक्त राष्ट्र संघीय विशिष्टीकृत निकायका आवासीय कार्यालय, अन्तर्राष्ट्रिय वित्तिय संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाबाट कुनै किसिमको आर्थिक सहयोग वा अनुदान प्राप्त गर्दा नेपालमा दर्ता भएको संस्थासँग साभेदारीमा कार्यक्रम संचालन वा परियोजना कार्यान्वयन गर्ने गरी रकम प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रतिकूल हुने गरी प्राप्त गरिएको रकम नेपालमा खर्च गर्न सकिने छैन ।

३०. प्रयोजन बमोजिम रकम खर्च गर्नु पर्ने : (१) संस्थाले जुन प्रयोजनका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, विदेशी सरकार वा नेपाल स्थित विदेशी नियोग, अन्तर्राष्ट्रिय वित्तिय संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाबाट रकम प्राप्त गरेको हो सोही प्रयोजनको लागि खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खर्च गरेको विवरणको एक प्रति प्रतिवेदन पंजिकाधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ७

पंजिकाधिकारी तथा त्यसको काम, कर्तव्य र अधिकार

३१. केन्द्रिय पंजिकाधिकारीको कार्यालय : (१) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी देहायका संस्था दर्ता, संचालन तथा नियमन गर्नका लागि केन्द्रिय स्तरमा निजामती

सेवाको राजपत्रांकित प्रथम श्रेणीको एक केन्द्रीय पंजिकाधिकारी नियुक्त गरी निजको कार्यालय स्थापना गर्नेछ ।

- (क) मुलुकभरि नै सञ्जाल हुने केन्द्रिय स्तरका पेशागत वा व्यवसायी संस्था,
- (ख) मुलुकभरि नै वा दुई वा दुई भन्दा बढि प्रदेशमा कार्य क्षेत्र भएका संस्था,
- (ग) खण्ड (क) वा (ख) बमोजिमका वा विभिन्न प्रदेश वा विभिन्न प्रदेशका स्थानीय तहमा दर्ता भएका संस्थाहरुले स्थापना गरेका संस्थाहरुको महासंघ,
- (घ) नेपालमा काम गर्न इच्छुक विदेशी गैर सरकारी संस्था,
- (ङ) नेपालमा काम गर्न इच्छुक अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था,
- (च) नेपालमा दर्ता भई नेपाल बाहिर पनि उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न सक्ने गैर सरकारी संस्था ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको पंजिकाधिकारीका अतिरिक्त निजलाई सहयोग गर्न सहायक पंजिकाधिकारी र अन्य आवश्यक कर्मचारीहरु तथा अन्य साधन र स्रोत नेपाल सरकारले उपलब्ध गराउनेछ ।

३२. केन्द्रीय पंजिकाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार : यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त पंजिकाधिकारीको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) संस्थाको संचालन, नियमन र व्यवस्थापनलाई सहजीकरण गर्ने,
- (ख) संस्थाको संचालन र व्यवस्थापनका सम्बन्धमा सम्बन्धित सरकार र सामाजिक संस्थाबीच समन्वय गर्न सहयोग गर्ने,
- (ग) संस्थालाई प्रचलित कानून बमोजिम उपलब्ध हुने सुविधाको सहज पहुँच सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्ने,
- (घ) सामाजिक संस्थाको दर्ता, संचालन, नियमन र व्यवस्थापनका सम्बन्धमा समय समयमा गर्नुपर्ने नीतिगत, संस्थागत र कानूनी सुधारका सम्बन्धमा सम्बन्धित सरकार वा स्थानीय तहलाई सुझाव दिने,

(ड) कार्यक्रम संचालन, परियोजना कार्यक्रम वा कार्यक्षेत्रका सम्बन्धमा संस्थाबीच विवाद उत्पन्न भएमा त्यस्को मेलमिलाप गराउने वा मध्यस्थको रूपमा विवाद समाधान गर्ने,

(च) तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने वा गराउने ।

(२) केन्द्रीय पंजिकाधिकारीले आफूले सम्पादन गरेका काम, कारबाईको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको छ महिना भित्र नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायको विवरण उल्लेख गर्नु पर्नेछ :

(क) केन्द्रीय स्तर, प्रदेश स्तर र स्थानीय तहमा दर्ता भई संचालनमा रहेको कूल संस्थाको विवरण,

(ख) नेपालमा कार्यरत कुल विदेशी गैर सरकारी संस्था तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाको विवरण,

(ग) खण्ड (क) र (ख) बमोजिमका संस्थामा संलग्न मानव स्रोतको विवरण,

(घ) खण्ड (क) र (ख) बमोजिमका संस्थाको कुल वित्तिय कारोबारको विवरण,

(ड) संस्थाको नियमन गर्न पंजिकाधिकारीले गरेका काम, कारबाईको विवरण,

(च) प्रतिवेदनले समेटेको आर्थिक वर्षभित्र निलम्बन वा खारेज गरिएका संस्थाको विवरण,

(छ) संस्थाको काम कारबाईलाई प्रभावकारी र पारदर्शी बनाउन र संस्थाको दीगोपना सुनिश्चित गर्न नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले गर्नु पर्ने नीतिगत, कानूनी र संस्थागत सुधारको विवरण,

(ज) अन्य आवश्यक विवरण ।

(४) नेपाल सरकारले उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको प्रतिवेदनलाई जानकारीको लागि प्रतिनिधि सभाको सुशासन तथा राज्य व्यवस्था समितिमा पेश गर्नेछ ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ३३ बमोजिमको कानून प्रारम्भ नभएसम्मका लागि केन्द्रीय पंजिकाधिकारीले यस दफा बमोजिम अन्य संस्था पनि दर्ता गर्न बाधा परेको मानिने छैन ।

३३. प्रदेश तथा स्थानीय तहका पंजिकाधिकारी : (१) प्रदेश सरकारले देहायका संस्थाको दर्ता, नवीकरण, संचालन र नियमन गर्नका लागि प्रदेश कानून बमोजिम सामाजिक विकास मन्त्रालयको एक जना अधिकृत कर्मचारीलाई प्रदेश पंजिकाधिकारीको रूपमा तोक्न सक्नेछ :

- (क) प्रदेश भरि नै वा प्रदेश भित्रका दुई वा दुई भन्दा बढी स्थानीय तहमा कार्यक्षेत्र भएका संस्था,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिमका वा सम्बन्धित प्रदेश भित्रका विभिन्न तहमा दर्ता भएका संस्थाको महासंघ ।

(२) स्थानीय तहले बनाएको कानून बमोजिम स्थानीय तहले देहायका संस्थाको दर्ता, नवीकरण, संचालन र नियमन गर्नका लागि एक जना अधिकृत स्तरको कर्मचारीलाई स्थानीय पंजिकाधिकारीको रूपमा तोक्न सक्नेछ :

- (क) सम्बन्धित स्थानीय तह वा त्यसको कुनै वडा वा टोलको स्तरमा कार्यक्षेत्र भएको संस्था,
- (ख) स्थानीय समुदायमा आधारित संस्था ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिमका अधिकारीले कुनै संस्था दर्ता गरेमा सम्बन्धित संस्थाको देहायको विवरण सहित दर्ता भएको सात दिन भित्र दफा ३० बमोजिम नियुक्त भएको केन्द्रीय पंजिकाधिकारीको कार्यालयमा जानकारी गराउनु पर्नेछ :

- (क) संस्थाको नाम, दर्ता मिति र दर्ता नम्बर,
- (ख) संस्थाको प्रमुख उद्देश्य,
- (ग) संस्थाको कार्यक्षेत्र,
- (घ) प्रबन्ध समितिका पदाधिकारीको विवरण ।

(४) उपदफा (३) को अधीनमा रही प्रदेश स्तरका संस्था र स्थानीय तह स्तरका संस्थाको दर्ता, दर्ताको शर्त र कार्यविधि, नवीकरण र त्यसको कार्यविधि, संस्थाको नियमन, निलम्बन वा खारेजी, संस्था दर्ता वा नवीकरण शुल्क, संस्थाले पेश गर्नु पर्ने प्रतिवेदन, संस्थाको अनुगमन, निरीक्षण वा नियमन क्रमशः प्रदेश कानून र स्थानीय तहले बनाएको कानून बमोजिम हुनेछ ।

(५) उपदफा (१) वा (२) बमोजिमका अधिकारीले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले चार महिना भित्र दफा ३२ को उपदफा (२) को प्रयोजनका लागि केन्द्रीय पंजिकाधिकारीलाई आवश्यक विवरण उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

३४. **निर्देशन दिन सक्ने** : (१) पंजिकाधिकारीले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको अधीनमा रही आफूले दर्ता गरेका संस्थाको काम, कारबाईलाई अझ बढी मर्यादित, पारदर्शी, समाजसेवी वा कल्याणकारी बनाई यसको दीगोपनलाई सुनिश्चित गर्न समय समयमा लिखित निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि केन्द्रीय पंजिकाधिकारीले प्रदेश पंजिकाधिकारी वा स्थानीय पंजिकाधिकारी मार्फत त्यस्ता पंजिकाधिकारीले दर्ता गरेका संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

३५. **उजुरी दिन सक्ने** : (१) यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएकोमा बाहेक यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम पंजिकाधिकारीले गरेको निर्णय वा दिएको निर्देशन उपर चित्त नबुझे संस्थाले त्यस्तो निर्णय वा निर्देशन भएको मितिले एक्काइस दिनभित्र केन्द्रिय पंजिकाधिकारीले गरेको निर्णय वा दिएको निर्देशन भए परिषद्मा, प्रदेश पंजिकाधिकारीले गरेको निर्णय भए प्रदेश कानून बमोजिम निर्धारण भएको मन्त्रालय र स्थानीय पंजिकाधिकारीले गरेको भए सम्बन्धित स्थानीय तहको कार्यकारिणी समितिमा त्यसको पुनरावलोकन हुन वा खारेज गर्न उजुरी दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको उजुरी प्राप्त भएमा त्यस्तो निकायले उजुरी प्राप्त भएको दुई महिनाभित्र तोकिए बमोजिम उजुरी उपर निर्णय गरी त्यसको जानकारी निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

३६. **आचार संहिता** : (१) कार्यकारी समितिले सम्बन्धित संस्थाको प्रकृति अनुसार कार्यकारी समितिका पदाधिकारी वा सदस्यले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता बनाई लागू गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आचार संहिता पालना गर्नु सम्बन्धित पदाधिकारी वा सदस्य वा संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(३) पंजिकाधिकारीले समय समयमा संस्था, प्रवन्ध समितिका पदाधिकारी वा सदस्यले उपदफा (१) बमोजिमको आचार संहिता पालना गरे वा नगरेको अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

३७. **अनुगमन गर्ने** : (१) पंजिकाधिकारीले यस ऐन बमोजिम संस्था संचालन भए वा नभएको आफै वा कुनै विशेषज्ञ नियुक्ति गरी अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा वा गराउँदा अनुगमन गर्ने अधिकारीले सम्बन्धित संस्थाबाट आवश्यक कागजात र विवरण माग गर्न सक्नेछ र त्यस्तो कागजात वा विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद - ८

सामाजिक विकास निर्देशक परिषद

३८. **सामाजिक विकास निर्देशक परिषद** : (१) सामाजिक संस्थाको नियमन तथा संचालनका सम्बन्धमा नीतिगत निर्देशन दिन तथा त्यस्ता संस्थाको समन्वय गर्न देहाय बमोजिमको एक सामाजिक विकास निर्देशक परिषद रहनेछ :

- (क) महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्री वा राज्यमन्त्री - अध्यक्ष
- (ख) सदस्य, राष्ट्रिय योजना आयोग - सदस्य
- (ग) सचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय - सदस्य
- (घ) सचिव, अर्थ मन्त्रालय - सदस्य
- (ङ) सचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय - सदस्य
- (च) सचिव, गृह मन्त्रालय - सदस्य
- (छ) सचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय - सदस्य
- (ज) सचिव, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठनागरिक मन्त्रालय - सदस्य
- (झ) सामाजिक संस्थाहरूको राष्ट्रियस्तरको संगठन वा त्यस्ता संस्थाहरूको महासंघ वा त्यस्ता संगठन वा महासंघको कार्यकारी समितिमा काम गरी अनुभव प्राप्त गरेका लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तिहरू मध्येबाट परिषद्को सिफारिसमा परिषदको अध्यक्षले मनोनित गरेको एक जना महिला सहित दुई जना - सदस्य
- (ञ) सामाजिक संस्थाको क्षेत्रमा कम्तिमा बीस वर्षको अनुभव प्राप्त गरेका लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तिहरू मध्येबाट परिषद्को सिफारिसमा परिषद्का अध्यक्षले मनोनित गरेका दुई जना महिला सहित तीन जना - सदस्य
- (ट) केन्द्रीय पंजिकाधिकारी - सदस्य-सचिव

(२) परिषद्को बैठकमा प्रदेश सरकारका सम्बन्धित मन्त्री, नेपाल सरकारका अधिकृत, सामाजिक संस्थाका विशेषज्ञ, सामाजिक संस्थाका महासंघका कुनै पदाधिकारीलाई आवश्यकता अनुसार आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (भ) वा (अ) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि नियुक्त भएको मितिले दुई वर्षको हुनेछ, र निजको पुनः मनोनयन हुन सक्नेछ ।

३९. **परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि** : (१) परिषद्को बैठक आवश्यकता अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य-सचिवले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(२) परिषद्को सदस्य-सचिवले परिषद्को बैठक बस्ने सूचना सहित बैठकमा छलफल हुने विषयहरूको कार्यसूची सात दिन अगावै परिषद्का सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(३) परिषद्मा तत्काल कायम रहेका सदस्य संख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा परिषद्को बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) परिषद्को बैठकको अध्यक्षता परिषद्को अध्यक्षले गर्नेछ, र निजको अनुपस्थितिमा परिषद्का सदस्यहरूले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(५) परिषद्को बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ, र मत बराबर भएमा बैठकमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(६) परिषद्को बैठकको निर्णय परिषद्को अध्यक्ष र सदस्य-सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।

(७) परिषद्को बैठकसम्बन्धी अन्य कार्यविधि परिषद् आफैले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।

४०. **परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार** : (१) यस ऐनमा उल्लेख भएका अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) संस्थाहरूको समन्वय, संचालन तथा परिचालनको एक नेतृत्वदायी संस्थाको रूपमा काम गर्ने,

(ख) संस्थाको नियमन, संचालन तथा अनुगमन सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण गरी कार्यान्वयनका लागि पंजिकाधिकारीलाई निर्देशन दिने,

(ग) संस्थाको नियमन तथा संचालनका क्षेत्रमा गर्नु पर्ने समग्र नीतिगत, कानूनी र संस्थागत सुधारका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहलाई समय समयमा सुझाव दिने,

- (घ) संस्थाको नियमित अनुगमनको मापदण्ड निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने,
- (ङ) समाज सेवालार्ई मानव सेवाको एक आधार स्तम्भको रूपमा विकास गरी नागरिकलार्ई स्वेच्छाले समाज सेवा प्रति उत्प्रेरित गर्न आवश्यक नीति र कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने,
- (च) स्वयम्सेवाको भावना प्रवर्द्धन गरी स्वयम् सेवालार्ई नागरिक सेवाको उत्कृष्ट सेवाको स्वरूपमा विकास गरी नागरिकलार्ई स्वयम् सेवा गर्न उत्प्रेरणा गर्ने कार्यक्रम संचालन गर्ने वा गराउने ।

४१. **कार्यदल गठन गर्न सक्ने** : (१) परिषद्ले सम्पादन गर्नु पर्ने कुनै विषयमा अध्ययन र अनुसन्धान गर्न परिषदको कुनै सदस्य वा नेपाल सरकारको कुनै अधिकृत वा कुनै विषयविज्ञको संयोजकत्वमा परिषद्ले कार्यदल गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित कार्यदलको कार्यक्षेत्रगत शर्त (टर्मस् अफ रेफरेन्स) तथा सुविधा परिषद्ले गठन गर्दाका बखत निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

४२. **नीति विश्लेषण समिति** : (१) समाज सेवा तथा सामाजिक संस्थाको संचालनका सम्बन्धमा परिषद्ले अख्तियार गर्ने नीतिका सम्बन्धमा परिषद्लार्ई सुझाव दिन महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयका सचिवको संयोजकत्वमा तोकिए बमोजिम एक सामाजिक संस्था नीति विश्लेषण समिति रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको काम तथा कर्तव्य, बैठक सम्बन्धी कुरा र अन्य विषय तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ९

संस्थाको कोष, लेखा, लेखापरीक्षण तथा सम्पत्तिको व्यवस्थापन

४३. **संस्थाको कोष** : (१) आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्नका लागि आवश्यक कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन गर्न वा काम कारबाई गर्न वा गराउन संस्थाको एक छुट्टै कोष हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका कोषमा देहायका रकम जम्मा हुनेछन् :

- (क) सदस्यता शुल्क वा सदस्यता नवीकरण शुल्क वापत प्राप्त रकम,
- (ख) संस्थाले उत्पादन गरेका कुनै प्रकाशनको विक्रीबाट प्राप्त रकम,
- (ग) संस्थालार्ई तत्काल आवश्यक नभएको रकम लगानीबाट प्राप्त प्रतिफल वापतको रकम,

- (घ) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तह वा अन्य कुनै सरकारी संस्थाबाट कुनै किसिमले प्राप्त गरेको रकम,
- (ङ) कुनै कम्पनी वा संगठित संस्थाबाट संगठित सामाजिक जिम्मेवारी (कर्पोरेट रिस्पन्सीबिलिटी) अन्तरगत खर्च गर्न प्राप्त हुन सक्ने रकम,
- (च) विदेशी व्यक्ति वा संस्था वा विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय निकायबाट प्राप्त रकम,
- (छ) कुनै व्यक्ति वा संस्थाबाट अन्य कुनै किसिमबाट प्राप्त रकम ।

(३) संस्थाले उपदफा (१) को खण्ड (च) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु अघि केन्द्रीय पंजिकाधिकारी मार्फत नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

(४) संस्थाले उपदफा (३) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्दा बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत रकम हस्तान्तरण गरी प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

(५) संस्थाले कुनै व्यक्तिलाई एक पटकमा दश हजार रुपैयाँभन्दा बढी रकम भुक्तानी गर्दा वा कुनै व्यक्ति वा संस्थाबाट बीस हजार रुपैयाँभन्दा बढी रकम प्राप्त गर्दा बैंक चेक वा बैकिङ्ग हस्तान्तरण प्रणाली मार्फत गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (२) को खण्ड (ङ) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्दा तोकिए बमोजिम स्वीकृत कार्यक्रम वा परियोजनाको आधारमा प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

४४. **कोषको खाता संचालन** : (१) संस्थाले दफा ४३ को उपदफा (१) बमोजिमको रकम कुनै बैंकमा खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको खाता विधानमा व्यवस्था भए बमोजिम वा कार्यकारी समितिको निर्णय बमोजिम त्यस्तो समितिका कम्तिमा दुई जना पदाधिकारीको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम रकम जम्मा गरी प्राप्त गरेको प्रतिफललाई मुनाफा प्राप्त गरेको मानिने छैन ।

४५. **संस्थाको लेखा** : (१) संस्थाले आफ्नो आर्थिक कारोबारको विवरण पारदर्शी ढंगबाट कायम राख्न आवश्यक खाता, वही र सेस्ता राख्नु पर्नेछ र त्यस्तो खाता विद्युतीय माध्यम वा स्वरूपमा पनि राख्न सकिनेछ ।

(२) कार्यकारी समितिले उपदफा (१) बमोजिमका खाता, वही र सेस्ताको विवरण कम्तिमा पन्ध्र दिनको अवधि भित्र सदस्यहरुले हेर्न पाउने गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि समय निर्धारण गरी सदस्यहरुलाई सूचना गर्नु पर्नेछ ।

(३) संस्थाको रकम हिनामिना भएको कुनै उजुरी परेमा पंजिकाधिकारीले कुनै पनि बखत संस्थाको लेखा, खाता, बही, श्रेस्ता निरीक्षण गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

४६. **लेखापरीक्षण :** (१) संस्थाको साधारण सभाबाट नियुक्त लेखा परीक्षकले दफा ४५ बमोजिम राखेको लेखाको लेखापरीक्षण गर्नु पर्नेछ, र प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र दफा २२ बमोजिम पेश गर्ने प्रतिवेदनमा लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधि भित्र कुनै संस्थाले लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेश नगरेको उजुरी प्राप्त भएमा वा संस्थाको रकम वा सम्पत्ति हिनामिना भएको कुनै उजुरी परेमा वा पंजिकाधिकारीलाई कुनै स्रोतबाट जानकारी प्राप्त भएमा पंजिकाधिकारीले त्यस्तो संस्थाको लेखाको लेखापरीक्षण गराउन सक्नेछ, र त्यसरी लेखा परीक्षण गर्ने लेखापरीक्षकले पंजिकाधिकारी र सम्बन्धित कार्यकारी समितिलाई प्रतिवेदन बुझाउनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लेखापरीक्षण गराउँदा लागेको खर्च सम्बन्धित संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि वार्षिक दश लाख रुपैयाँभन्दा कम रकमको कारोबार गर्ने संस्थाले चाहेमा लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने छैन र त्यस्तो संस्थाले आय व्ययको विवरण दफा २२ बमोजिम पंजिकाधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

४७. **सम्पत्तिको व्यवस्थापन :** (१) संस्थाले आफ्नो चल, अचल, भौतिक, अभौतिक वा मूर्त वा अमूर्त सम्पत्तिको विवरण सहितको लगत अद्यावधिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिएको लगत सदस्यको निरीक्षणको लागि प्रत्येक वर्ष कम्तिमा पन्ध्र दिनको सूचना दिई कम्तिमा पन्ध्र दिनको लागि खुला गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको लगत कार्यकारी समितिको प्रतिवेदन सहित वार्षिक साधारण सभामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ९

विशेष प्रकृतिका संस्थाको सञ्चालन तथा नियमन

४८. विशेष प्रकृतिका संस्था : (१) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि कायम रहेको राष्ट्रिय निर्देशन ऐन, २०१८ बमोजिम दर्ता भएका संस्थाको सम्बन्धमा देहायका विषयमा देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) त्यस्तो ऐन अन्तर्गत दर्ता भएका राष्ट्रिय स्तरका वर्गीय, व्यावसायिक, पेशागत संस्था भए त्यस्तै स्तर र प्रकृतिको उद्देश्य वा कार्यक्षेत्र भएका एक भन्दा बढी त्यस्ता संस्था हुने गरी अर्को संस्था यस ऐन बमोजिम दर्ता गर्न सकिने छैन,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिमका संस्थाले दफा १२ बमोजिम प्रत्येक आर्थिक वर्षमा नवीकरण गराउनु पर्ने छैन ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ भएको एक वर्षभित्र उपदफा (१) बमोजिमका संस्थाले केन्द्रीय पंजिकाधिकारीलाई यस दफा बमोजिमको सुविधा प्राप्त गर्न लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको जानकारी नगराउने संस्थाले यस दफा बमोजिमको सुविधा प्राप्त गर्न सक्ने छैन ।

४९. राजनैतिक दलसँग सम्बद्ध संस्था : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै पनि राजनैतिक दलसँग सम्बन्धित त्यस्ता दलका विभिन्न जनवर्गीय, पेशागत वा भातृ वा भगिनी संस्था वा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता हुने ट्रेड युनियन यस ऐन बमोजिम दर्ता हुन सक्ने छैन र त्यस्ता संस्थाका सम्बन्धमा यस ऐनको व्यवस्था लागू हुने छैन ।

५०. सम्भौता बमोजिम हुने : (१) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राष्ट्रिय महत्व वा सरोकारका विषयमा कुनै खास प्रकृतिको परियोजना संचालन गर्न वा कुनै खास प्रकृतिको कार्य सम्पादन गर्न कुनै विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले नेपाल सरकारसँग सम्भौता गरी त्यस्तो काम गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका संस्थाले नेपालमा सम्पादन गर्ने काम वा परियोजनाको प्रकृति, त्यसमा लाग्ने रकम, कार्य सम्पादन वा परियोजना कार्यान्वयन विधि, मानवस्रोत, कार्यक्षेत्र, प्रतिवेदन दिनु पर्ने विषय, त्यस्तो संस्थाले पाउने छूट, सुविधा तथा अन्य व्यवस्था उपदफा (१) मा उल्लिखित सम्भौता बमोजिम हुनेछ ।

तर त्यस्तो सम्झौतामा उल्लेख नभएका विषयमा यस ऐनका व्यवस्था लागू हुनेछन् ।

परिच्छेद - ११

निलम्बन तथा विघटन

५१. संस्था वा पदाधिकारीको निलम्बन : (१) देहायको अवस्थामा देहायको अवधिका लागि कुनै संस्था स्वतः निलम्बन भएको मानिनेछ :

- (क) कुनै संस्थाले दफा १२ बमोजिम संस्था नवीकरण नगराएमा नवीकरण गराउनु पर्ने अन्तिम म्याद समाप्त भएको मितिले छ महिनाको अवधिसम्म,
- (ख) कुनै संस्थाले दफा २२ बमोजिम पेश गर्नु पर्ने वार्षिक प्रतिवेदन पेश नगरेमा त्यस्तो प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने अन्तिम म्याद समाप्त भएको मितिले सोही आर्थिक वर्षको अन्तिम दिनसम्मको अवधिमा नबढाई त्यस्तो प्रतिवेदन पेश नगरेसम्म ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अवस्था उत्पन्न भई संस्था निलम्बन भएमासम्बन्धित संस्थाले सो सम्बन्धमा यथाशिघ्र पंजिकाधिकारीलाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम निलम्बन भएको संस्थाले निलम्बनको अवधिभित्र नवीकरण गराएमा वा वार्षिक प्रतिवेदन पेश गरेमा नवीकरण गराएको वा प्रतिवेदन पेश गरेको मितिबाट स्वतः निलम्बन अन्त्य हुनेछ ।

(४) कार्यकारी समितिको कुनै पदाधिकारी वा सदस्यले दफा २१ को उपदफा (१) बमोजिमको कुनै काम गरेको कारणले त्यस्ता पदाधिकारी वा सदस्यका विरुद्ध कानून बमोजिम मुद्दा दायर भएमा वा प्रचलित कानून बमोजिम निज थुनामा रहेको अवधिभर निज स्वतः निलम्बन हुनेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम संस्था निलम्बन भएमा निलम्बन फुकुवा हुनका लागि गर्नु पर्ने आवश्यक काम बाहेक अन्य कुनै काम गर्न सक्ने छैन ।

५२. संस्थाको विघटन : (१) देहायको अवस्थामा पंजिकाधिकारीले संस्था विघटन गर्ने आदेश दिन सक्नेछ :

- (क) विधान बमोजिम साधारण सभाबाट संस्था विघटन गर्ने प्रस्ताव पारित गरी कार्यकारी समितिले पंजिकाधिकारी समक्ष निवेदन दिएमा,

- (ख) यस ऐन वा विधान बमोजिम संस्थाको उद्देश्य पूरा गर्नका लागि कार्य संचालन गर्न नसकेको कारण देखाई कार्यकारी समितिले संस्था विघटन गर्न पंजिकाधिकारी समक्ष निवेदन दिएमा,
- (ग) दफा ५१ को उपदफा (५) बमोजिम संस्था निलम्बनको अवधिभर संस्थाले आफ्नो काम कारबाईमा सुधार नगरेमा ।

(२) कुनै संस्था वा संस्थाको तर्फबाट वा त्यस्तो संस्थाभित्र दफा २१ को उपदफा (१) बमोजिमको कसूर वा संगठीत अपराध गरेको अदालतबाट ठहर भएमा त्यस्तो संस्था स्वतः विघटन भएको मानिनेछ ।

तर त्यस्तो कसूर वा अपराध भएको विषयमा सम्बन्धित संस्थाले अधिकार प्राप्त अधिकारीलाई जानकारी दिएमा वा त्यस्तो कसूर वा अपराध गर्ने व्यक्तिलाई मुद्दा दायर हुनु अघि सदस्यबाट हटाएमा त्यस्तो संस्था विघटन हुने छैन ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको कारण उत्पन्न भएमा पंजिकाधिकारीले पन्ध्र दिनको समय दिई संस्था विघटन गर्नु नपर्ने कुनै कारण भए त्यसको स्पष्टीकरण पेश गर्न सम्बन्धित संस्थालाई मौका दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पेश गरेको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक र मनासिव देखिएमा सम्बन्धित संस्थालाई सुधार गर्ने शर्तमा संस्थालाई आफ्नो उद्देश्य पूरा गर्न काम गर्न दिनेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम स्पष्टीकरण पेश नगरेमा वा पेश गरेको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक नदेखिएमा पंजिकाधिकारीले त्यस्तो संस्था विघटन गर्न आदेश दिनेछ ।

(६) यस दफा बमोजिमको संस्था विघटनको आदेशमा चित्त नबुझे व्यक्तिले स्थानीय पंजिकाधिकारीले दिएको आदेश भए सम्बन्धित जिल्ला अदालत र प्रदेश वा केन्द्रिय पंजिकाधिकारीले गरेको आदेश भए सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

५३. संस्था विघटनको परिणाम : (१) दफा ५२ बमोजिम कुनै संस्था स्वतः विघटन भएमा वा पंजिकाधिकारीले त्यस्तो संस्था विघटन गर्ने आदेश दिएमा त्यसरी विघटन भएको संस्थाको सम्पत्ति केन्द्रीय स्तरको संस्था भए नेपाल सरकार, प्रदेश स्तरको संस्था भए सम्बन्धित प्रदेश सरकार र स्थानीय स्तरको संस्था भए सम्बन्धित स्थानीय तहमा स्वतः हस्तान्तरण भएको मानिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएको सम्पत्तिको स्वामीत्व एक वर्षसम्म सम्बन्धित सरकारले आफ्नो नाममा राख्नु पर्नेछ र एक वर्ष पछि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले चाहेमा त्यस्तै

प्रकृतिको उद्देश्य भएको अन्य कुनै संस्थालाई हस्तान्तरण गर्न वा अन्य कुनै कल्याणकारी काममा प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद - १२

कसूर तथा सजाय, जरिवाना

५४. **कसूर तथा सजाय** : (१) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले देहायको कुनै काम गरेमा यस ऐन बमोजिमको कसूर गरेको मानिनेछ :

- (क) यस ऐन बमोजिम संस्था दर्ताको प्रमाणपत्र प्राप्त नगरी कसैले संस्था स्थापना गरेमा, सदस्यता वितरण गरेमा, संस्थाको काम कारबाई संचालन गरेमा वा कुनै रकम संकलन गरेमा,
- (ख) दफा २३ बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी कुनै विदेशी गैर सरकारी संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाको तर्फबाट कुनै काम गरेमा,
- (ग) यस ऐन बमोजिम विघटन वा निलम्बन भएको संस्थाको तर्फबाट कुनै काम गरेमा,
- (घ) दफा १३ विपरित विदेशी नागरिकलाई संस्थाको सदस्यता वितरण गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम सजाय हुनेछ :

- (क) खण्ड (क) वा (ग) बमोजिमको कसूर भए पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना,
- (ख) खण्ड (ख) बमोजिमको कसूर भए एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना,
- (ग) खण्ड (घ) बमोजिमको कसूर भए तीन महिनासम्म कैद वा तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय ।

(३) यस दफा बमोजिमको कसूर मानिने कुनै काम प्रचलित कानून बमोजिम पनि कसूर मानिने रहेछ भने त्यस्तो कसूरमा सोही कानून बमोजिम कारबाई गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(४) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको कसूर गर्ने विदेशी व्यक्तिको प्रवेशाज्ञा रद्द गर्नका लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउनु पर्नेछ ।

५५. **कसूरको अनुसन्धान** : (१) दफा ५४ अन्तर्गतका कसूरको अनुसन्धान केन्द्रीय पंजिकाधिकारीले तोकेको पंजिकाधिकारी कार्यालयको अधिकृत कर्मचारीले गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अधिकृतले त्यस्तो कसूरको अनुसन्धान सम्पन्न गरी आफ्नो राय तथा निष्कर्ष सहित मुद्दा चल्ने वा नचल्ने निर्णय र मुद्दा चलाउन सकिने भए अभियोजनका लागि सम्बन्धित जिल्ला सरकारी बकिल कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(३) यस ऐन अन्तर्गतको कसुर सम्बन्धी मुद्दाको सुनुवाई, कारबाई र किनारा गर्ने अधिकार सम्बन्धित जिल्ला अदालतलाई हुनेछ ।

(४) यस ऐन अन्तर्गतको कसुर सम्बन्धी मुद्दा नेपाल सरकार बादी भई चलाइने छ ।

५६. **जरिवाना गर्न सक्ने** : (१) पंजिकाधिकारीले देहायको अवस्थामा सम्बन्धित संस्थालाई पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ :

- (क) दफा ११ विपरित विधान लागू गरेमा,
- (ख) दफा २० विपरित अनुमति प्राप्त नगरी कुनै काम गरेमा,
- (ग) दफा ४३ को उपदफा (३) विपरित नेपाल सरकारको अनुमति प्राप्त नगरी रकम प्राप्त गरेमा,
- (घ) दफा ४७ बमोजिम सम्पत्तिको लगत नराखेमा,
- (ङ) दफा ३४ बमोजिमको निर्देशन वा दफा ३६ बमोजिमको आचार संहिता पालना नगरेमा,
- (च) दफा ३७ को उपदफा (२) बमोजिम कागजात वा विवरण उपलब्ध नगराएमा,
- (छ) यस ऐन बमोजिम संस्थाले गर्नु पर्ने कुनै काम नगरेमा वा गर्न नहुने काम गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जरिवाना गर्नु अघि पंजिकाधिकारीले तोकिए बमोजिमको कार्यविधि पूरा गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - १३

विविध

५७. **सहकार्य गर्न सकिने** : (१) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले अख्तियार गरेको नीति, कार्यक्रम वा कानूनको सम्बन्धमा सामाजिक जनचेतना प्रवर्द्धन गर्न वा समाजसेवा तथा सामुदायिक सेवामा उत्प्रेरण गर्न त्यस्तो सरकार वा तहले संस्थासँग सहकार्य वा सार्वजनिक-निजी-साभेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गरिने सहकार्य वा सार्वजनिक-निजी-साभेदारीको प्रारूप तथा संस्था छनौट सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५८. पुरस्कार, सम्मानपत्र वा प्रसंशापत्र दिन सकिने : (१) नेपाल सरकारले परिषद्को सिफारिसमा प्रत्येक वर्ष समाज सेवा वा सामाजिक संस्थाका क्षेत्रमा काम गर्ने व्यक्ति वा सामाजिक संस्थाहरूमध्ये उत्कृष्ट, असाधारण र उल्लेखनीय काम गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई पुरस्कार, सम्मानपत्र वा प्रसंशापत्र प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रदान गरिने पुरस्कारमध्ये एक राष्ट्रिय समाजसेवा पुरस्कार र सात प्रदेशस्तरको समाजसेवा पुरस्कार हुनेछन् ।

(३) पुरस्कार तथा सम्मानपत्र र प्रसंशापत्र प्रदान गर्ने कार्यविधि, पुरस्कारको रकम, छनौट विधि र आधार तथा त्यस सम्बन्धी अन्य कुरा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५९. सम्पत्ति हस्तान्तरण हुन सक्ने : यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि नै विघटन भई तत्काल प्रचलित कानून बमोजिम नेपाल सरकारमा हस्तान्तरण भएको सम्पत्ति यो ऐन प्रारम्भ भएको तीन महिनाभित्र नेपाल सरकारले उचित ठहराएको संस्थालाई प्रदान गर्न सक्नेछ ।

६०. यस ऐन बमोजिम कार्य सम्पादन गर्न नसक्ने : प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानून बमोजिम कम्पनी वा गुठीको रूपमा दर्ता भएका संस्थाले यस ऐन बमोजिम आफ्नो उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न सक्ने छैन ।

६१. नियम बनाउने : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

६२. प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा नपर्ने : यस ऐन अन्तर्गत गर्न नहुने वा गर्न नसक्ने कुनै काम प्रचलित कानून बमोजिम फौजदारी कसूर मानिने रहेछ भने त्यस्तो कसूरमा मुद्दा चलाउन यस ऐनले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

६३. खास प्रकृतिको संस्थाको दर्ता तथा संचालन : कुनै खास संस्था वा खास किसिमको संस्थाको दर्ता, संचालन वा नियमनका सम्बन्धमा प्रचलित कानूनमा छुट्टै व्यवस्था भएकोमा यस ऐनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो संस्थाको दर्ता, संचालन वा नियमनका सम्बन्धमा सोही कानून बमोजिम हुनेछ ।

६४. खारेजी र बचाऊ : (१) देहायका ऐन खारेज गरिएको छ :

(क) राष्ट्रिय निर्देशन ऐन, २०१८,

(ख) संस्था दर्ता ऐन, २०३४,

(ग) समाज कल्याण ऐन, २०४९ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका ऐन बमोजिम भए गरेका काम कारबाई यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको ऐन बमोजिम कुनै संस्था गुठीको रूपमा कार्य सम्पादन गर्ने गरी दर्ता भएको रहेछ भने त्यस्तो संस्थाले यो ऐन प्रारम्भ भएको एक वर्ष भित्र प्रचलित कानून बमोजिम गुठीको रूपमा दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

(४) नेपाल सरकारले यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत तत्काल कायम रहेको समाज कल्याण परिषद्मा कार्यरत कर्मचारीहरुको प्रचलित कानून बमोजिम व्यवस्थापन वा समायोजन गर्नेछ ।

(५) यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि कायम रहेको समाज कल्याण परिषद्को नाममा रहेको वा भोगचलन गरेको चल वा अचल वा भौतिक वा अभौतिक सम्पत्ति यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले छ महिनाभित्र केन्द्रिय पंजिकाधिकारीले अद्यावधिक गरी त्यस्को विवरण र अभिलेख नेपाल सरकार र परिषद्लाई दिनु पर्नेछ ।

अनुसूची
(दफा १० को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

संस्थाको विधानमा रहनु पर्ने विषयहरू :

१. प्रस्तावना
२. विधानको नाम
३. विधान प्रारम्भ हुने मिति
४. संस्थाको पुरा नाम र छोटकरी नाम भए त्यस्तो नाम
५. संस्थाको उद्देश्य तथा संस्थाले सम्पादन गर्ने काम
६. संस्थाको कार्यक्षेत्र (राष्ट्रियस्तर, प्रदेशस्तर वा स्थानीयस्तर खुलाउनु पर्ने)
७. संस्थाको किसिम (दफा १८ को उपदफा (२) को वर्गीकरण अनुसार)
८. संस्थाको कार्यालय रहने ठेगाना
९. संस्थाका सदस्यको किसिम र सदस्यता वितरण गर्ने कार्यविधिगत व्यवस्था
१०. मानार्थ सदस्य दिन सकिने भए त्यसको व्यवस्था
११. सदस्यको विवरण किताब
१२. संस्थाको साधारण सभा वा विशेष साधारण
१३. संस्थाको कार्यकारी समितिको गठन
१४. संस्थाको आर्थिक स्रोतको विवरण
१५. संस्थाको शाखा खोल्न सकिने भए सोको व्यवस्था
१६. नेपाल बाहिर शाखा खोल्न वा कार्य सम्पादन गर्न सक्ने भए त्यसको व्यवस्था,
१७. संस्थाको लेखा, लेखापरीक्षकको नियुक्ति र लेखापरीक्षण
१८. संस्थाको विधान संशोधन सम्बन्धी व्यवस्था
१९. संस्थाले कुनै कल्याणकारी परियोजना संचालन वा कार्यान्वयन गर्ने भए त्यस्तो व्यवस्था
२०. विनियमावली बनाउने अधिकार
२१. संस्था विघटन हुन सक्ने अवस्था
२२. अन्य आवश्यक विवरण (संस्थाको प्रकृति बमोजिम आवश्यक व्यवस्था थप गर्न सकिनेछ)